

Ő IS EMBER VOLT...

(GONDOLATOK AZ ARSI PLÉBÁNOSRÓL)

Szent Vianney János halálának századik évfordulója rádöbrent minket arra, hogy e nagy Szentnek mi voltaképpen adósi vagyunk. Ha igaz ugyanis, hogy mindenegyes szentnek az élete az Isten egy-egy hozzánk intézett nyílt levele, amely számunkra tanítást, felhívást, figyelmeztetést tartalmaz, akkor bizony be kell vallanunk, hogy ez az isteni levél, Szent Vianney élete, előttünk mindmáig lényegében meg nem értett, kellőképp meg nem szívelt üzenet maradt.

A barokk időkben maradt ránk az a hagiografiai elv, hogy az a szent életrajz tekinthető jól megírt és hatásos életrajznak, amelyben minél több csodálatos elem, rendkívüli kegyelem, elképesztő fordulat található. Mivel Vianney élete meglehetősen gazdag ilyen meghökkentő mozzanatokban, az ő életrajzát is úgy írták meg, hogy olvasásakor az olvasók ámulatból bámulatba esnek. Ime, előttünk egy pap, aki köztudomás szerint gyenge képzettségű volt, mégis hittudósok, kiváló szónokok, főpapok ülnek szószéke elé, hogy bölcs beszédeit hallgassák. Évtizedeken át közelharcot vívott a sátánnal, s mindig győzedelmeskedett. Naponta 15—16 óras szellemi munkát és negyven éven át olyan hallatlan önsanyargatást végzett, amelyet nyugodtan nevezhetnének lassított öngyilkosságnak, amelynek gyakorlásába akárhányan közülük egy-két év alatt belehalnának, ha pontosan utánózni akarnák, — s ő mégis 73 évig élt. Idegenkedett a világtól, legszívesebben kolostorba menekült volna az emberek elől, s íme, tömegek jöttek hozzá. Lyonból külön omnibuszok szállították a győnni kívánókat, akiknek napi átlagos száma végül már 300 volt... Árvaházában elfogyott a kenyér és alig volt tartalék liszt — ő megszaporította a dagasztóteknőben a tésztát, hogy az összes árváknak bőven jutott az illatos friss kenyérből... Előttünk tehát néhány mozzanat az életéből, s ezek olvasásakor az a nézet alakul ki bennünk, hogy ez a szent rendkívüli kegyelmeket kapott, s ő maga csodálatra méltó, de követhetetlen példakép. Ezzel a szenttel mi nem tudunk mit kezdeni! Tudjuk viszont, hogy az Egyház a világi papság példaképének, sőt hivatalosan a világ összes plébánosainak mennyei pártfogójává minősítette őt. Épp ezért vele szemben a tartozásunk abban áll, hogy mégis csak fel kell kutatnunk a járható utat, amelyen megközelíthetjük igazi egyéniségét, s meg kell találnunk életében a nekünk szóló, megszívlelésre méltó és követhető tanításokat.

Ida Friederika Görres „*Aus der Welt der Heiligen*” című kiváló könyvében rámutat arra, hogy a szentek életének olvasásakor gondosan el kell különítenünk a csodás és rendkívüli elemeket, amelyeket *Magnalia Dei* néven nevezhetünk, hogy elötünjük a szentek emberi, hozzánk közelálló alakja. Ha Vianneyt ismerni és érteni akarjuk, tanulmányozásakor nekünk is félre kell tennünk azokat a rendkívüliségeket, amelyeket életében Isten rámutatásainak nevezhetünk, amelyekkel Isten tanúságot tett az ő szentjéről: „*Ez az én küldöttem, — hallgassátok és kövessétek!*” És még valamit: Korunk egyik hírneves hittudósa, Karl Rahner feltűnést keltő „*Visionen und Prophezeiungen*” című értekezésében figyelmezteti a ma emberét, hogy a jelenések, látomások, jövendölések elfogadása és megítélése tekintetében óvatos legyen. Sok példa felsorakoztatásával bizonyítja, hogy kanonizált szentjeink közt is nagy számmal akadnak olyanok, akiknek úgynevezett látomásai dogmatikus tévedéseket, ellenmondásokat tartalmaznak, néha a józállessel is ellenkeznek, és sok nagyjelentőségűnek hitt jövendölésük nem teljesült be. Mivel az arsi plébános életében is akadtak ilyen

különlegességek (elragadtatások: mikor teste a levegőbe emelkedett és úgy lebegett, — vagy titkolt lelki élményeket megérző intuíciója, távolbalátó képessége, mely legalább is részben parapszichológiai adottságokkal magyarázható), — ezeket a vitatható kérdéseket mellőznünk kell, mikor Vianney igazi egyéniségét tanulmányozzuk. Amúgy sem ezek a különlegességek tették őt szentté; ő ezek nélkül is nagy szent.

Ha a csodálatos elemek burkolatát így lefejtjük, akkor előttünk áll egy ember, aki olyan, mint mi. Erények és hibák, egyszerűségek és túlzások, küzdelmek és lankadások, sikerek és kudarcok, nagyszerű vállalkozások és melléfogások találhatók pályafutásában. Rokonszenves vonásai mellett bőven láthatók benne ellenszenves adottságok; megértőin kívül sok ellensége akadt. Sok ütközése volt a világgal, az emberekkel, s a kapott horzsolások feltépték a bőrét, úgyhogy előtűnt nyers emberhúsa és szivárgott a vére. Aktivitásában szétpazarolta magát Isten országáért és a lelkekért, s ugyanakkor magánélete — evilági értelemben — tele volt szenvedéssel, sőt boldogtalansággal. Haszontalan szolgának tekinti magát, érzi képességeinek elégtelenségét, s azért a kegyelemért esedezik, hogy halála előtt legalább két nyugodt éve maradjon arra, hogy bűnbánatot tarthasson és vezekelhessen nyomorult életéért. Átérezte, milyen döbbenetes a felelőssége a paplaktól az örökkévalóságba átlépő papi léleknek. Ember volt ő is — és mikor ezt hangsúlyozzuk, nem a hibáit akarjuk takargatni, hanem emberközelségbe akarjuk hozni ezt a szinte emberfelettinek festett nagyságot, hogy ne idegenkedjünk tőle, ne rettenjünk vissza marcona egyéniségétől. Ne féljünk attól, hogy kegyeletsértést követünk el, ha enynyire lehántjuk róla az életrajzírók által rárakott harsány színeket. Lehet, hogy először úgy járunk vele, mint az az előkelő nagyvilági hölgy, aki elment Arsba, hogy személyesen győződjék meg a híres plébános életszentségéről, és mikor a templomudvarban megpillantott egy idős, görnyedt papbácsit, aki kezében tejesköcsögöt lóbálva tipegett a plébánia felé, összecsapta kezeit: „*Hát ez volna az arsi szent plébános? . . .*” Szent Pál apostol hangsúlyozza: „*Nem az számít, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja*”. (I. Kor. 3, 7.) Mi most ne a növekedést adó Magasságos Isten nagy tetteit nézzük a Szent pályafutásában, hanem az embert, aki ültetett és öntözött, aki veritékes iparkodással teljesítette kötelességeit.

Papi lelkeségének és munkatérének kialakulása

Ha visszafelé pergetjük Vianney életfilmjét, s egyes részleteit mélyebben megfigyeljük, szinte lépésről-lépésre kimutatható, milyen hatásokból, benyomásokból szövődött ez a roppant méretű életmű, s mennyire logikusan fejlődött azzá, aminek mi ismerjük.

Minden papi lélek pályafutására alapvető hatást gyakorolnak a gyermekkorban egész közelről látott jó vagy rossz papi példák. Ezek a benyomások döntő jelentőségű traumákként rakódnak le és felszívódnak a gyermeklelkében. Később a bontakozó egyéniség akaratlanul is a látott példák képére és hasonlatosságára alakul maga is.

Vianney gyermekkorához a XVIII. század vérvizataros utolsó évtizede szolgáltató nyomasztó háttérrel. A gyermek nem értette az eseményeket, csak azt látta, hogy szülőföldjén a templom zárva volt, az utak mentén ledöntötték a kőkereszteket, s a lakásokból rejtékhelyre vándoroltak a feszületek, szentképek és szobrok. Egy polgári ruhás papnál végezte első gyónását, tizenegy éves korában. Két évvel később egy szénásszekerekkel eltakart pajtában járult az első szentáldozáshoz. Hozzászólt ahhoz, hogy csak az éj csendjében vehetett

rész a titokban tartott szentmiséken. Tudatalatti világában ettől fogva a pap mint aszkéta, a lelkek szolgálatában elnyűtt szentember szerepelt, s talán innen érthető az is, hogy éppen az éjszaka lesz az ő legkedveltebb lélekalászati ideje és hogy könnyen elérzékenyül, könnyezik, mikor papi cselekményt végez.

Écully község plébánosa, *Balley* abbé iskolát tartott fenn, s a serdülő Vianney hozzá járt át az alapvető műveltség elsajátítására. Ez a falura szakadt zseniális férfi nagy hittudományi műveltségével és példás életével döntő hatást gyakorolt az ifjú lélekre. Ez a pap harcolta ki, hogy katonai szolgálata után Vianneyt felvették a lyoni szemináriumba; s mikor onnan elbocsátották, mert a latin nyelvű előadásokat követni és a vizsgákat letenni nem tudta, — maga mellé vette és anyanyelvén oktatta az egyébként nem tehetségtelen fiatalembert. Elérte azt is, hogy külön vizsgáztató bizottság előtt Vianney bebizonyíthassa, hogy elég teológiai felkészültséggel rendelkezik és 29 éves korában szenteléshez bocsássák, mert hiszen még jó pap lehet, ha a latinban antitalentumnak is bizonyul. A papi életbe is *Balley* plébános vezette be. Kérésére melléje helyezték káplánnak, s ő az együttlétet arra használta, hogy a fiatal papot, aki az első évben még gyóntatási joghatóságot sem kapott, az ágazatos hittanban, a szentírástudományban, erkölcstanban és a gyakorlati lelkipásztorkodásban továbbképezze. Jánosra óriási hatással volt ez a paptársi jószág. Főnként az igénytelenségben, önmegtadadásban, az Oltáriszentség imádó szolgálatában példaképének tekintette. Mikor *Balley* haldokolt, kedves káplánja kezéből fogadta a szent útravalót és a kenet szentségét, majd bizalommal átadta neki önfegyelmezése titkait, vezeklőeszközeit. Ilyen hatásokból alakult ki Vianney elképzelése a papi eszményről, s ilyen benyomások segítették elő a későbbi nagy vezeklő kibontakozását.

Kétségtelen, hogy Szentünk kápláni éveiben és az Arsban töltött első években mégcsak nem is álmodhatott arról, hogy tömegek irányítója lesz valamikor. Vallási közönybe rekedt kis falujának megtérítése volt a célja, hogy hívei a vasárnapot megszenteljék, husvétkor a szentségekhez menjenek, abbamaradjon a falut mértelyező iszákosság, élvezethajhászat, a folytonos mulatozás s az ezzel járó erkölcsi romlás. Iskolát létesített; hitoktatásban részesítette a gyermekeket és külön a felnőtteket. Házasságokat áldott meg, keresztelt, temetett, családokat látogatott. Írásban készült vasárnapi, egy óra hosszat tartó prédikációira — vagyis azt tette, amit helyében minden lelkiismeretes plébános tett volna. Ebben az időben még sétára is nyílt alkalma, a közeli erdőben járkalva végezte a zsolozsma egy részét. Ötvenes éveiben már sűrű rajokban érkeztek falujába a zarándokok, akik közt kíváncsiskodók is akadtak, de akik közül legtöbben alapos gyóntást akartak nála végezni és súlyos lelki kérdésekben kértek tőle eligazítást. Ekkor már mindenki volt — ő lett Franciaország legismertebb és legnépszerűbb papja — s eleinte a környékbeli plébánosok jöttek kisegíteni, később az egyházmegyei hatóságtól küldött káplán végezte a plébániavezetéssel járó teendőket. Ekkor Vianney naponta általában 15 órát töltött a gyóntatószékben.

Ennek a szédületes papi sikernek — akármennyire furcsán hangzik is — nagyon is érthető, egyszerű és emberi az elindulása. A kezdő plébános — paptársai kérésére — szívesen ment prédikálni, gyóntatni, kisegíteni a szomszédos községekbe, majd a közeli városokba. Népmissziókat is tartott, így például kitűnően sikerült a másfél hónapos misszió *Trévoux* városkában s a kéthetes misszió *Saint-Trivier* községben. Egyszerű szövegezésű beszédei azzal nyerték meg a hívek tetszését, hogy míg a többi papok általában semmitmondó szövegeket szajkóztak a szószéken, ő Krisztust és az evangéliumot hirdette; imádságos és alázatos lelkülete, feddhetlensége hitelt biztosított a szavának. Az evangéliumi hamisítatlan ígére szomjazó nép ezért hallgatott Vianney szavára és missziói, valamint szentégnapi és búcsúi szónoklatai végén megostromolták gyóntatószékét. Mint

gyóntató éppen olyan szigorú volt, éppen úgy élt a feloldozás megtagadásával vagy elhalasztásával, mint a korabeli rigorista gyóntatók általában, akiken még erősen érezhető a janzenizmus hatása, — mégis szeretnek nála gyónni az emberek és husvétkor, karácsonykor a környező községek-ből és városokból egyre számosabban átrándulnak Arsba, hogy ott a 11 méter hosszú és 6 méter széles templomocskában ennél az egyszerű papnál meggyónjanak. Egyre szélesebben terjedt a hír, hogy Arsban megértő és szerető, türelmes és készséges gyóntatóatyát találnak a bűnbánók. Sikerének titka tehát ez: Nagyon komolyan vette a bűnbánat szentségét — türelmesen, gyógyító orvosként, melegszívű atya és határozott ítéletű bíró módjára kiszolgált a gyóntatószékében a lelkeket. Míg más papok, míg más nagy lelkipásztor-szettek sokat járnak a bűnösök után, hogy megnyerjék őket — Vianneynél éppen fordított az eset: a bűnösök jönnek őhozzá, valósággal özönlenek messze távolságokból is.

Mi volt a gyóntatásában az a rendkívüli és egyedülálló dolog, amiért érdemes volt az embernek egy egész hetét feláldoznia, hogy többnapos várakozás után sorra kerüljön és a szent pap ajkáról esetleg mindössze csak néhány mondatnyi intelmet kapjon? Volt valami kifejezhetetlen és utánozhatatlan Vianney egyéniségében, ami egy-egy mondatának, könnyhullatásának, felsőhajtásának olyan megrázó erőt adott, hogy az emberek őszinte bűnbánatra hangolódtak és életre szóló benyomással távoztak tőle.

Két pilléngondolat: Isten a legnagyobb jó — a bűn a legnagyobb rossz

Vianney élményszerűen szerette Istent és élményszerűen utálta a bűnt. Ez a magyarázata hatásának, itt a két tartópillére egész művének. Két végtelenséget érzett át: Isten szeretetét, s a legnagyobb rossznak, a bűnnek a végtelenségét. Az arsi emberek hamarosan megfigyelhették, hogy míg ők a kocsnákból dőzsölnek, a falutól mindössze sövényvel elválasztott templomudvarban, kis kézilámpája fénye mellett a templomba megy a papjuk, ott imádkozik és esedezik az Oltáriszentség előtt: „*Uram, — térítsd meg az én híveimet!*” A mai arsi bazilikában látható Cabouchet szobrászművész alkotása, egy fehér márványszobor, mely a nagy Szentet az Oltáriszentség előtt térdrehullva, adoráció közben ábrázolja. Ez az elmélyült imádás, ez a bűnösökért esengő jópásztori tekintet, ez a szentségi Jézus jelenlétét érző és látó papi lélek — vagy az, hogy amikor az Oltáriszentséget kezében tartotta, az arcán tiszta mosoly ült és ugyanakkor szemei fátyolosak voltak a könnyektől — mutatja, hogy teljesen átélte, mennyire jó, mennyire szeret minket az Isten.

Ugyanekkor azonban a bűnt is a maga teljes gonoszságában, minden változatában és förtelmességében is közelről ismerte. Nyilvánvaló, hogy ártatlan, súlyos bűntől érintetlen lelke előtt a gyóntatószékben, a lelki vezetés gyakorlatában tárult fel megrendítő méreteiben a bűn. Itt élte át azt a tragikus megrázkódtatást, amelyet minden papnak át kellene élnie, hogy részvétellel, szeretettel és segíteni akarással hajoljon minden emberi bukás fölé.

Igen, ez volt az ő távlata, a gyóntatószék rácsán át eléje tűnő világ. Riadt emberi arcokat látott, amelyekre sok szenvedés és bűn szántott barázdákat, — könnyeket a bűnbánók szemeiben; szörnyű titkokat suttogtak be ezen a rácson. Így áramlott az arsi pap elé negyven éven át a sok bűn, a sok szenny, az emberi gyarlóság és fájdalom. Vianney a kegyelem állapotában élő lelkekkel, így az apácalelkek porolgatásával nem kívánt foglalkozni. Még nála gyónó megyéspüspökét is egyetlen mondatos intellemmel bocsátotta el. Igazi páciensei nem is azok voltak, akik a boldogáavatási ügyben tanúknak jelentkeztek és őszin-

tén elmondták, mit gyóntak a plébánosnak, s ő milyen útmutatással sietett szolgálatukra, — hanem azok az egyszer Arsba jött és utána eltűnt emberek, akiknek egyetlen igényük volt, hogy 20—30—40 év óta szentgyónás nélkül sínylődött lelkük terheit letegyék. Mit gyónhatott az építész, aki családi perpatvar dührohamából indult Ars felé, vagy a művész, aki megfürdött már az élet minden pocsolyájában és úgy váltógatta a vallásokat, mint más ember az ingét? Mit tárt fel Vianney előtt az a sötét arcú vagány, aki saját kocsján érkezett éjszaka a faluba, felzörgette a már otthonába zárkózott plébánost: „*Gyónni akarok, de azonnal!*...” Micsoda változás mehetett végbe a párizsi dáma lelkében, aki hazatérve eltűzelte bűnös élete emlékeit? Mi indította a trappista szerzetesi életre azt a pökhendi fickót, aki kutyáját vezetve, vadászpuskával a vállán, odaállt a hívek első sorába, hogy a papot bosszantsa? Mikor az ősz pap a közelébe ért, egy pillanatig meglepődve nézett az állatra, majd a kihívó fiatalemberre: „*Uram, gratulálok gyönyörű kutyájához!*” És a férfi szemébe fúrva tekintetét, hozzátette: „*Bár az ön lelke is olyan gondozott volna, mint amilyen jól ápolt a kutyája!*...”

Az arsi pap gyóntatóskéiben, (mert hiszen három gyóntatószéke volt: a sekrestyében a férfiaknak, az egyik oldalkápolnában zárt gyóntatószék a nők számára, és a szentélyben a főoltár mögött a papok számára) — ott kavargott a XIX. század minden tévedése, hiúsága, szennye. Érthető, hogy gyóntatás közben megilletődötten felsóhajtott, vagy ezt hajtogatta: „*De kár! Nagy kár, hogy ezt tette!*” És peregetek a könnyei.

Amiről csak a szoba nyirkos falai beszélhetnének...

Mivel sem az érzékiség kísértése, sem hitének támadása által nem tudott közelébe férkőzni a gonosz, alázatosságát használta fel, hogy elidegenítse a lélekmentés munkájától. Vianney túlzott alázatosságában az egyházmegye félkegyelműjének tekintette magát. Valósággal rögeszméjévé lett, hogy ő mennyire ügyetlen, tehetségtelen, képtelen a lelkek vezetésére. Mintha észre sem vette volna, milyen megtérések kísérik munkáját. Ha úgy tetszik, a korán öregedő Vianneynél tipikusan szenilis vonásnak tekinthetjük gyerekes menekülésvágyát és szökési kísérleteit, de épp úgy tekinthetjük a gonoszlélek sakkhúzásának, mellyel munkateréről el akarta távolítani nagy ellenfelét.

Hasonló sugallt jelenség nála a kétségbeesés. Míg másokat megszabadít a tehertől, ő maga görnyed a rábízott titkok és a felelőség súlya alatt; míg mások felszabadultan és megbékélten távoznak tőle, benne tovább zsongnak az elhangzott szörnyűségek, zaklatják, felkavarják gondolatvilágát a fülébe suttogott, mindenki más előtt titkolt élmények. Szenved, el-tikkad, hánykolódik ebben az állandó benső örvénylésben. A hentes zsíros, a molnár lisztes, a kéménykotró kormos, a gépész olajos lesz, ha odaadóan végzi munkáját. A fertőző betegeket gyógyító orvost is közvetlenül fenyegeti a fertőzés veszélye. A lelkek seibet orvosló lelkiatyát is körülgyűrűzi a bűn ragálya, s ha nem vigyáz, beleszédül az örvénybe, amely fölé hajolt. Vianneyt sokszor csömörrel tölti el a bűn látása; kétségbeesés környékezi, hogy saját lelkét elveszti és kárhozatba dönti, míg másokat feloldoz és talpra állít. Márpedig mit használ az embernek, ha az egész világot is megnyeri, de lelkének kárát vallja? ! Ezért őszinte vágya, hogy klostorba vonulhasson és megsirathassa szegény életét.

Míg így küzd önmagával, míg így emészti elégtelenségének tudata, újból és újból beül gyóntatószékébe, ahol folytatódik a bűnmalom pergése és a „magasztos egyhangúság”, mely negyven éven át vezérmotívuma életének. Mohóság és telhetetlenség emészti, s alkalmatlansága ellenére is vizsgáltja, gyógyítja, bátorítja a lelkeket: Dolgozni kell minél többet,

mert az idő múlik és iramlík az élet. És templomi munkájával párhuzamosan folynák az ő egyéni küzdelmei, tépelődései, s így fizeti a „halászati adót” nagyszabású, nehéz halakat hálóba kerítő lélekhalászatáért.

A nagy tétel: A test leigázása

Életének kulcskérdése: Miért sanyargatta testét oly elszántan, mondhatnánk: kegyetlenül? Mint a tömegek gyóntatója ráeszmél, hogy olyan hatalommal vette fel a harcot, amely csak imádsággal és böjtöléssel győzhető le. Mivel a legtöbb bűn hibaforrása a test, s a legtöbb ember az érzékiség terén bizonyul gyöngének, s ugyanakkor a legtöbb ember nem hajlandó vagy talán nem is képes hősi önmegtágadásokat végezni — ő mintegy helyettesítő jóvátételt és vezeklést vállalva magára, szinte öldöklő-fegyelmező-gyakorlatokkal sanyargatja testét, amint Szent Pál tanácsolja: „*Ha lélekkel megöliték a test cselekedeteit, élni fogtok*”. (Róm. 8, 13.)

Napokon át elfeledkezett az evésről a nagy munkában. Ha evett, akkor tej, erőleves, vagy főtt burgonya volt a tápláléka. Ünnepi lakomának számított, ha lángost sütött magának. Kövezett padlón aludt, majd mikor tizenöt évre szóló arcszabát kapott a felfázástól, szalmazsák nélküli ágyszékákon pihent éjszaka, ha ugyan tudott pihenni és aludni. Jó három évtizeden át álmatlanság kínozza. Nyilván a gyóntatásokkal járó sok megrázó élmény okozta azt az idegzeti ajzottságot és magasfeszültséget, amely aztán párosulva a gonoszlélek éjszakai zaklatásaival, nem hagyta őt aludni. (Talán ezeket a démoni zaklatásokat is nagyrésztben a túlszígázott idegek és az elhatalmasodó neuraszténia okozta, hiszen meglepő az, hogy nem rémképek láttatásával, hanem akusztikai úton, zaj, zörgés, mennydörgés-szerű robajok által félemlítette a Grappin, a Fickó, ahogy Vianney a sátánt nevezte. Kortársai közül sokan, különösen a papok, és ma életrajzáinak tanulmányozói közül is többen nagyrésztben az idegek túlfeszítettségéből és a folytonos álmatlanságból természetszerűen adódó hallucinációknak tulajdonítják ezeket a jelenségeket, s az ideges embereknél egyáltalán nem ritka zuhanásérzeteket, bár Vianney határozottan állította, hogy ezek az éjszakai zaklatások szoros összefüggésben vannak az előző napi, vagy a következő napon történő megtérésekkel, és pasztorációjának ősellensége, a Grappin veri el rajta a port ilyen módon gyóntatószerű tevékenységéért.) Ezek a támadások csak élete utolsó négy évében maradtak el, de akkor meg makacs köhögése tartotta ébren. Mióta a zarándokok tömegesen jöttek a faluba, már éjjél után egy óraker átment a templomba, maga harangozott Úrangyalára, s ezzel jelezte, hogy a templom nyitva van, s ő készen áll a bűnbánók fogadására. Ötvenöt éves korában már fáradt agastyánnak látszott. A napi katekézisek, a nagy hangereővel mondott vasárnapi prédikációk következtében kettős sérvet kapott; szaggató, ideges fejfájások kínozták, ezért gyóntatás közben sokszor vizesborogatást kellett fejére raknia. Néha pár percre elaludt vagy elájult a kimerültségtől, azután felocsúdva rögtön folytatta a gyóntatást. Lábbal taposta a testiség századában azt a testet, amellyel a legtöbb ember visszaél. Egyik gyónója megkérdezte gyónás közben: „*Atyám, miért sír?*” „*Mert te nem sírsz a bűneid fölött*” — felelte. Ha megkérdezhettünk, miért feszítette meg testét, miért fegyelmezte magát oly kíméletlenül, — ezt felelhetné: „*Mert ti nem fegyelmeztitek, hanem dédelgetitek, kényeztetitek, kiéltitek bűnös testeteket!*” Vezeklése tiltakozás a test bálványozása ellen, világraszóló figyelmeztetés, hogy ébredjünk fel a testi-

ség rabszolgaságából, mint ahogy korunkban Hiroshima örök mememtő és felemelt tiltakozó kéz az atomveszély ellen.

Mi úgy tudjuk, hogy egészségünk kockáztatása vagy rongálása bűn az V. parancsolat ellen. Kíváncsiak volnánk arra, hogyan intézte el Vianney a lelkiismeretével azt, hogy figyelmeztetésekre és orvosi tanácsokra nem hallgatva a túlméretezett munkával, bűjtöléseivel, a test gyors és magától értetődő pihenés-vágyának megtagadásával idegeit felőrölte, gomorzsugorodást és közhvényt vásárolt össze. Ő meggyőződésből, hivatottságból, tehát nem öncélúságból és fakírmutatványként végezte a mortifikációt, hanem lelkipásztori elvek alapján; mint ahogy egy fiatal pap előtt ezt ki is fejtette: „*Kedves barátom, ami az öröögöt legyőzi, az az önmegtágadás az ételben, italban, alvásban. Semmi más-tól vissza nem retten. Ő, de mennyire meggyőződtem erről, mikor magamban voltam és így nyolc vagy kilenc évig hajlamomat követhettem kedvem szerint. Megtörtént, hogy napokig semmit sem ettem... Akkor megkaptam Istentől mindazt, amit csak kértem magam és mások számára*”. Egyébként nem ebben látta az üdvösségre és életszentségre vivő utat. Sokakat vissza is tartott attól, hogy hasonló virrasztásokra és bűjtölésekre vállalkozzanak. Míkor mások arra hivatkoztak, hogy hiszen ő is bűjtöl és virraszt, ezt felelte: „*Ez igaz. En azo-ban ezek ellenére is birom a munkát, de önök nem volnának képesek ilyen önmegtágadások mellett napi munkájukat és elsőrendű kötelességeiket teljesíteni*”.

Mi tudjuk, hogy a legkeményebb vezeklőeszköze a gyóntatószék volt, amelyt ő maga talán nem is tekintett kínzószerszámnak. Míg a börtönbe vetett rabnak is van alkalma mozgásra és sétára, őt a gyóntatószék kalodája rabságha fogta és négy évtizeden át, téli fagyban, fullasztó nyári hőségben magába zárta. Ez minden önostorozásnál, ciliciumnál, bűjtnél és alvásmegvonásnál gyótróbb és érdemszerzőbb vezeklés volt.

Apróságok egy nagy Szent magánéletéből

Vianney emberi portréjának összeállításához sok-sok apró mozaik-szemét lehet összegyűjteni.

A köztudat azt tartja róla, hogy gyenge szellemi kapacitás volt, s bizonyítékul arra hivatkoznak, hogy a papnevelő intézetből elbocsátották elégtelen tanulmányi eredménye miatt. Ebből annyi igaz, hogy mivel ifjúkorában nem végzett rendszeres tanulmányokat, a szellemi munkát nehezen bírta és képtelen volt a latin nyelvet elsajátítani. Viszont épp az anyanyelvén letett vizsgája, azután írásban ránk maradt százötven szentbeszéde, a könyvtárban talált és sok használatról tanúskodó hittudományi szakkönyvei bizonyítják, hogy igenis elsajátította a hivatásához szükséges ismereteket. Később a nagy munkatempó miatt nem maradt ideje a prédikációra és a hitelemzésre való készületre, ezért rögtönözve beszélt, mégpedig okosan és vonzóan. Nem kétséges, hogy rögtönözni és „ex abrupto” hosszasan beszélni a legkülönbélebb témákról csak az tud, akinek kis-ujjában van a tudás. A tudatlanságáról keringő hírek onnan magyarázhatók, hogy ő maga sokszor emlegette tudása fogyatékoságát, sőt alázatosságából szándékosan gyengén beszélt, nyelvtani hibákat követett el, vagy felsülést színel, ha előkelő vagy nagy tudású vendégek ültek a templomban a szószéke előtt. A szellemes visszavágások, amelyekkel a vitatkozóknak felelt, az ügyesség és jártasság, mellyel a Szentírást és a szentek történetét alkalmazta, s ahogyan bonyolult erkölctani eseteket megoldott, szétfoszlattja a tudatlanságáról szőtt túlzott mendemondákat.

Szegénynek sem lehet nevezni őt, hiszen faluja biztosította a létfenntartását, ezenkívül szüleitől örökölt is, ráadásul sok jótétevője akadt, akik nagy összegeket bocsátottak rendelkezésére. Plébánossága derekán kétszáznál több misealapítványt biztosított számára tiszteletdíjat a templomában bemutatott

alapítványi szentmisék után. Ha jövedelmeit, a jötevőitől kapott összegeket és kiadásait mai pénzre és vásárlóértékre átszámítjuk, meglepő adatokat kapunk eredményül. Így például semmiképpen sem nevezhetjük szegénynek azt a plébánost, akinek a takarékbán 80.000 forint betétje van, s aki 400.000 forint összeget költött részletekben missziós és egyéb alapítványokra. Mai nyelven szólva nagy „skót” volt Vianney — de mint maga mondta, Isten érdekében bánt fukarul a pénzzel. Önmagára úgyszólván semmit sem adott. Plébániaházát is csak kívülről tataroztatta; a ház belülről a pusztulás képét mutatta. Annál teközlöbben költött a templomra. Állandóan építkezett; oldalkápolnákat építtetett a templomhoz, megnagyobbította a szentélyt és órával ellátott tornyot készíttetett a tönkrement harangláb helyébe. Így a templom befogadóképessége megkétszereződött. A templom valóságos „lelki bazárrá” fejlődött, ahol mindenfajta lelki igény kielégítést nyert. Aranyozott liturgikus edényeket, művészi kivitelezésű miseruhákat szerzett be, a tabernákulumot megaranyoztatta. Rengeteg gyertya borította fénybe a főoltárt s a kápolnák oltárait. Húsnál több gyönyörű szobrot állíttatott fel. Ezenkívül letelepítette a községbe az iskolatestvéreket, s az iskola tanszemélyzetét, valamint az árvaház növendékeinek és vezetőinek létfenntartását ő fizette. Bőkezűen juttatott a szomszédos plébániáknak is anyagi segítséget, különösen ha templomépítésről vagy iskola létesítéséről volt szó. Nem lehet állítani tehát, hogy pénzügyekben járatlan és a pénztől irtózó szent lett volna.

Ugyancsak érdemes ceruzát és papírost venni kezünkbe, ha ellenőrizni akarjuk, hogyan gazdálkodott az idejével. Egyszerűen rejtély, hogyan tudott minden szükséges teendőre időt szakítani bámulatos templomi elfoglaltsága mellett. Érdekes tanulmányozni, hogyan oldotta meg a „második műszakot”, vagyis a templomonkívüli elfoglaltságát. Napirendjének pontjait szinte óramű-pontossággal megtartotta; amit nem érzett fontosnak, azzal röviden végzett. Így például délben egyórás szünetet tartott, s ezalatt állva megebédelt, étkezés alatt átnézte a postáját, utána megborotválkozott és beteglátogatást vagy családlátogatást végzett. Meglepő látvány lett volna a kíváncsiak számára, mikor emeleti szobájában a nadrágját foltozta vagy harisnyáit javította, vagy amikor a konyhában nevezetessé vált fazékjában a burgonyát főzte. Hogy a „második műszakban” olyan háborzongató élményei is voltak, mint a sátánnal való éjszakai gyötörődés és az álmatlanság, azt már az előbbiekből tudjuk.

Pfliegler bécsi egyetemi tanár világhírű papi tipológiájában a papi élet örök problémái közé sorozza a plébános és káplán nem mindig barátságos kapcsolatát. Vianney papi életéből sem hiányzott ez az érdekes probléma. Nála azonban nem az öregembernek és a fiatal kezdőnek az elentéte okozta az ütközéseket, hanem az aszkézisre beállított lelki embernek és a világius tempókat kedvelő, az életet könnyebben vevő embereknek természetesen adódó különbözősége.

Első principálisa, *Balley* plébános halála után egészen más típusú főnököt kapott a még káplálkodó Vianney. Az új főnök szerette a jó társaságot, a kitűnő konyhát, a kifogástalan öltözködést. Mellette madárijesztőnek látszott a sápadt, rendszeren táplálkozni nem akaró, társasélettől viszszahúzódó, viseltes ruhájú káplán. Így történt, hogy az új plébános hamarosan elhelyeztette saját életű káplánját, mondván, hogy az ő plébániája nem karthauzi kolostor. Így került — a világ nagy szerencséjére — helyi káplánnak Arsba.

Munkaköre szélesedése indokoltá tette, hogy a püspök segítőt küldjön melléje. Az Arsba érkező *Raymond* káplán azonban megütközéssel szemlélte a börtönszerű, hosszú évek óta fűtetlen, nedves szobát, amelyet lakásul kínáltak neki a plébánián, s amelynek kandallójában a sok éves hamuban és porban egy kis fácska nőtt. Kijelentette, hogy egészségét nem hajlandó tönkretenni, s a faluban bérelt lakást magának. Mikor azután ifjonti meggondolatlansággal a szószéken gúnyos megjegyzéseket tett plébánosára és annak munkáját kritizálta, a felhördült arsi hívek tettek

róla, hogy minél előbb távozzék a községből. Sokkal szerencsésebb volt Vianney későbbi káplánjaival, akik lelki emberek voltak és nem csináltak nagy problémát a helyi adottságokból. *Monnin* abbénak köszönhetjük, hogy sok értékes dokumentum maradt ránk a Szent életéből. Összegyűjtötte a plébános beszédeit, feljegyezte az elhangzott hitoktatások legértékesebb részleteit, sőt ő írta meg Vianney első életrajzát is. A kedves modorú *Toccanier* káplán pedig értett ahhoz, hogyan kell az „öreget” okosan befolyásolni. Így rávette Vianneyt arra, hogy ágyába szalmazsákot helyezhessenek, hogy orvossal megvizsgálta magát és gyógyszert szedjen. Néha egy csésze csokoládét is vitt főnökének, s belé diktálta a tápláló italt. Kieszközölte plébánosa engedélyét, hogy a téli gyóntatások idejére fűthessen a sekrestyében. Igen nagy volt *Toccanier* öröme, mikor hírneves főnökének épp az ő „családfintasága” segítségével átadhatták a kanonoki galért és a becsületrend lovagkeresztjét.

Vianney emberi történetéhez hozzátartozik az is, amit a krónikás egyszerű szavakkal feljegyzett, hogy 1859 augusztus 4-én, csütörtökön reggel két órakeror visszaadta nemes lelkét Teremtőjének, s hosszú évtizedek után elmaradt az éjszakai harangszó, ismét napfelkeltekor csendült meg a harang Űrangyalára. A nagy lelkipásztor eltávozott, s a nép, mintha feszültségből szabadult volna fel, visszazökkent a régi kerékvágásba, a régi életmenetbe. Mint a jelenlegi arsi plébános, *Chanel abbé* írja, e tanulmány szerzőjének: Ars ma is csak 522 lelket számláló kis falu. Bazilikájában pihen üvegkoporsóban a Szent mumiifikálódott holtteste és szikrázó ékkövekkel díszített arany ereklyetartóban őrzik a nagy Vianney szívét. A lakosság összetétele megváltozott. Ma már nem földműveléssel foglalkoznak az emberek, hanem a szomszédos városok üzeimeiben dolgoznak. Vianney hagyományait csupán azok a családok őrzik, amelyek száz évvel ezelőtt is arsi lakók voltak. A felnőtt férfiak és a legényifjúság köréből körülbelül ötvenen, az asszonyok és nagyleányok közül hetvenen járnak a vasárnapi szentmisére...

Szenteljük meg és ünnepeljük Vianney halálának századik évfordulóját úgy, hogy elővesszük magyarul is megjelent nagy életrajzát, s nemcsak olvassuk, hanem tanulmány tárgyává tesszük azt. S amikor tisztelettel ünnepeljük Egyházunk kiváló Szentjét, a francia nemzet nagy fiát, ezt kérjük a Mindenhatótól: *Urunk, Istenünk, adj a világnak a XX. században, az atomkorszakban néhány újkiadású, a mai emberhez küldett és korunk emberét Hozzád vezetni tudó Szent Vianney Jánost!*

IRODALOM. Francis Trochu magyarul több kiadásban is megjelent, Arvay-Nagy Bálint által fordított nagy életrajzán kívül: Fabrègues: Der Zeuge von Ars (Herder kiadása). — Nodet: Jean-Marie Vianney, Curé d'Ars. (Mappus-kiadás.) — Monnin: Esprit du Curé d'Ars. (Téqui.) — Färber: Heilige sind anders (Herder). — Az Ecclesia, Les Saints Coeurs de Jésus et de Marie, Fêtes et Saisons folyóiratok Vianneyvel foglalkozó számal. — Alzin: Les Sermons du Saint Curé d'Ars (Namur). — Rahner: Visionen und Pophezeiungen (Herder). — Trochu: Le Pèlerinage d'Ars (Lyon). — Pfliegler: Priesterliche Existenz. (Tyrolia, Innsbruck.)